

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014, 158: 69-72
УДК 334.024
JEL O 310

Т. Онисенко, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИДАВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто стан фінансового забезпечення інноваційної діяльності видавничих підприємств в Україні. Визначено основні чинники, що перешкоджають активізації інноваційної діяльності видавничих підприємств. Проаналізовано різні за своїм походженням джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності видавничих підприємств. Запропоновані найбільш дієві механізми фінансового забезпечення інноваційної діяльності, що в подальшому призведуть до її активізації на видавничих підприємствах в сучасних економічних реаліях.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, видавничі підприємства, джерела фінансування, державне фінансування.

Постановка проблеми. Необхідність забезпечення стійких позитивних тенденцій економічного розвитку вітчизняних видавництв змушує їх до пошуку новітніх шляхів підвищення ефективності функціонування. Враховуючи те, що видавничі підприємства належать до однієї з найбільш суспільно творчих галузей вітчизняної економіки, особливої значущості набуває процес забезпечення діяльності такого роду підприємств інноваціями. Як наслідок гостро постає проблема фінансового забезпечення інноваційної діяльності видавничих підприємств. Адже, незважаючи на те, що потенційних джерел отримання коштів є достатньо багато, найбільше труднощів при здійсненні інноваційної діяльності може виникати саме через відсутність чи недостатність фінансового забезпечення такого роду діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про нагальну необхідність розгляду та опрацювання поставленої проблеми. Аналіз економічної літератури останніх років показав, що головною причиною уповільнення інноваційного розвитку в країні є дефіцит фінансових ресурсів. Загалом проблемам фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств присвячено широке коло різноманітних наукових досліджень. Дана проблематика досліджувалася багатьма сучасними економістами, такими як С.Мураховський, Л. Швайка, А. Буряк та ін.

Разом з тим, **невирішеним залишаються питання** джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності саме видавничих підприємств з огляду на специфіку діяльності галузі та наявні особливості державної підтримки видавництва.

Тому, **метою статті** є виявлення основних можливих джерел фінансування інноваційної діяльності вітчизняних видавництв.

Виклад основного матеріалу. Здійснення інноваційної діяльності вітчизняними видавничими підприємствами значною мірою залежить від можливостей їх фінансування. Залежно від наявних фінансових ресурсів та об'єктивних можливостей їх залучення залежать перспективи видавництва на використання інноваційних технологій, новітніх систем управління у виробництві, тощо. Новітні наукові ідеї, інновації та новостворені технології стають основними факторами ефективного розвитку видавничих підприємств, а також допомагають вирішити проблему обмеженості більшості необхідних ресурсів та раціонального їх використання в сучасних економічних умовах. Адже, діяльність видавничих підприємств неможливо розглядати "відокремлено" від діяльності суміжних галузей щодо виробництва паперу, картону і фарб. У процесі руху грошових коштів, які покликані обслуговувати інноваційну діяльність видавництва виникають фінансові відносини, формуються грошові фонди, або капітал. Залежно від того, звідки приходять грошові кошти і на який вид інноваційної діяльності вони витрачаються (ін-

вестуються новітні засоби виробництва, в ресурсозберігаючі технології, в новітні програмне забезпечення чи його розробку, на перекваліфікацію працівників, тощо), більшою чи меншою мірою реалізується сама здатність грошей приносити прибуток. Тому, в процесі організації інноваційної діяльності видавництва можна обрати джерело фінансування.

Варто сказати, що ряд вчених, серед яких зокрема і Зінько Н.Я. [0] відзначають, що поняття "фінансування" та "фінансове забезпечення" інноваційної діяльності досить близькі, проте не є ідентичними. Поняття "фінансове забезпечення" інноваційної діяльності варто розглядати як пошук та вибір джерел фінансових ресурсів, а "фінансування" інноваційної діяльності, як власне сам процес використання конкретних фінансових ресурсів та можливостей.

Так, джерел фінансового забезпечення інноваційних процесів на підприємствах загалом та видавничих зокрема, є досить велика кількість. Серед яких виділяють [0;7;8;10]:

- власні кошти, до яких відносять прибуток, амортизацію, власні накопичення підприємства, можливість до мобілізації внутрішніх активів;
- залучені кошти (від емісії цінних паперів, від продажу акцій або одержані у вигляді пайових та інших внесків, або ж отримані на безоплатній основі від держави в якості різних програм та грантів);
- позикові кошти (банківський кредит та лізинг, форфейтинг, франчайзинг, венчурне фінансування, реалізація облігацій підприємств).

Слід концептуально розглянути наведені джерела фінансового забезпечення інноваційних процесів на підприємствах, зважаючи на можливість та особливості їх використання саме на видавничих підприємствах.

Розглядаючи власні кошти видавництва як джерело фінансового забезпечення інноваційної діяльності, варто сказати, про наявність цілого ряду переваг, серед яких: незалежність від різноманітних фінансово-кредитних установ, що в свою чергу сприяє забезпеченню фінансової стійкості видавничого підприємства, його платоспроможності в довгостроковій перспективі та зниження ризику банкрутства видавничого підприємства. Проте, існує низка перепон на шляху до ефективного використання власних коштів видавництва для впровадження та підтримки інноваційної діяльності. Затримка платежів контрагентів видавничого підприємства значно обмежує можливість фінансування інновацій за рахунок прибутку; обмеження темпів розвитку видавничої галузі призводить до зниження прибутковості окремих видавництв, і як наслідок – недостатній обсяг власних коштів зумовлює низьку інноваційну активність. Адже, починаючи з років прийняття незалежності України видавничі галузі постійно скорочували темпи розвитку та прибутковості. Так, на рис.1 проілюстровано динаміку основних показників розвитку галузі у 1991-2013 рр.

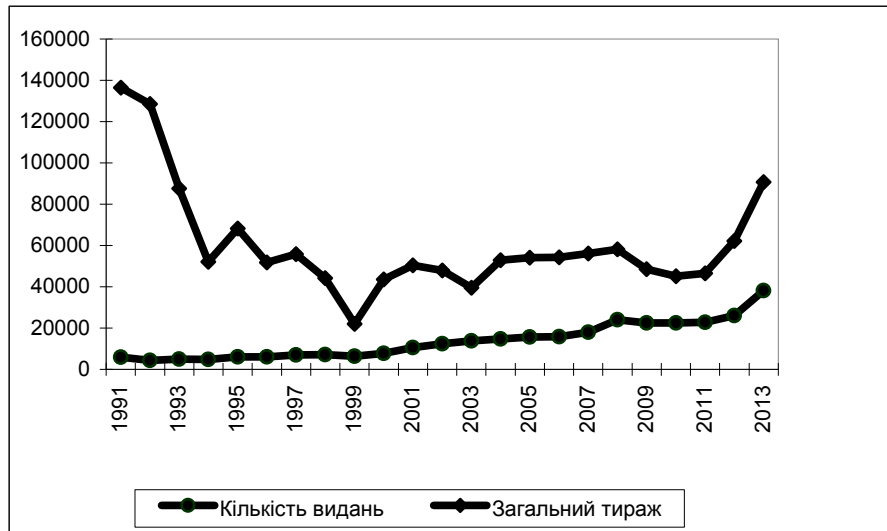

Рис. 10. Динаміка основних показників книговидавництва в Україні у 1991–2013 рр.

Джерело: розроблено на основі даних [3;4].

Можемо зробити висновок, що зважаючи на відсутність тенденцій до стрімкого зростання основних показників розвитку галузі використання власних коштів видавництва як джерела фінансового забезпечення власної інноваційної діяльності стає майже неможливим.

Тому більш доцільним буде використання залучених коштів для фінансового забезпечення інноваційних процесів на видавництві. Але й тут існує ряд недоліків та ряд переваг використання такого роду коштів. Одним з найбільших недоліків використання такого роду джерел фінансування для видавничих підприємств є те, що розміщення цінних паперів є складним і занадто дорогим процесом. У видавничій галузі переважають малі видавничі (94,2%) та поліграфічні підприємства (91,3%). Видавнича діяльність характеризується привабливістю з точки зору ведення бізнесу, що підтверджується обсягом залучених інвестицій і організацією численних приватних підприємств. Частка суб'єктів приватної форми власності у видавничій справі становить понад 85,3% [9]. Тобто масштаби діяльності та виробництва вітчизняних видавничих підприємств не дозволяють повною мірою скористатись залученими коштами від цінних паперів та продажу акцій. Натомість, досить популярним та дієвим на сьогодні залишається процес використання наданих державою коштів для фінансового забезпечення інноваційної діяльності видавництв. Адже, в Україні до 1 лютого 2015 р. діятиме норма про надання податкових пільг суб'єктам видавничої діяльності. Також діє ряд урядових та державних програм на підтримку та фінансування інноваційної діяльності загалом та у видавничій сфері зокрема. Тому, залучення державних коштів для фінансування інноваційної залишається в нашій країні досить популярним.

Велика кількість іноземних вчених дотримуються думки, що саме держава повинна приймати активну участь у фінансовому забезпеченні та залученні коштів для активного розвитку інноваційної діяльності малими та середніми підприємствами. Так, корейський вчений Й.Парк [11], вважає, що існує загальний макроекономічний закон розвитку моделей фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств, і він проявляється у тому, що зародження національних інноваційних систем потребує підвищення фінансової ролі держави у здійсненні новітніх наукових досліджень; держава повинна активно співпрацювати з приватними під-

приємствами саме як фінансове джерело інноваційної активності останніх.

Успішним прикладом участі держави у фінансуванні інноваційної діяльності видавничих підприємств є канадський досвід. В Канаді задіяно й механізми непрямої допомоги. Стосуються вони пільгових поштових тарифів на перевезення та розповсюдження друкованої продукції канадських видавців, сфери оподаткування [6]. Федеральний уряд Канади та провідні банки країни заснували низку програм з надання позик і кредитів видавцтвам. З 1998 року діє "Програма надання позик для канадських книговидавців і книгорозповсюджувачів". За її умовами, в процесі фінансування інноваційної діяльності видавництва бере участь Королівський банк Канади. Також, створений Фонд розвитку культурних галузей, який патрунується федеральним урядом і Канадським банком ділового розвитку, беручи участь у дотаційних програмах даного фонду, канадські видавці мають змогу забезпечити собі безперервний розвиток інноваційної діяльності.

Останніми роками в Україні не менш популярним джерелом фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств є позикові кошти. Вони надають можливість розвитку виробництва, збільшення прибутковості власного капіталу, швидкого оновлення основних виробничих засобів без значних одноразових витрат. Поряд з цим, традиційні джерела позикових коштів, такі, як банківський кредит, форфейтинг, тощо мають ряд загроз та недоліків для видавничих підприємств. Так, варто згадати про високий ступінь ризику неповернення, та як наслідок ризику втрати підприємства в цілому. Проблеми гарантій або застави, необхідних для кредитування також є актуальними для видавництва. Щодо форфейтингу, то варто сказати, що це фінансова операція, що перетворює комерційний кредит на банківський. До нього вдаються з метою акумулювання фінансових коштів при реалізації інноваційного проекту, якщо інвестору бракує коштів [2, с.281]. Використання такого роду позикових коштів для фінансового забезпечення інноваційної діяльності має ряд переваг: прискорює оборот капіталу, знижує ризик неплатежів, зменшує розмір дебіторської заборгованості. Проте потрібно додати, що форфейтинг є одним з найбільш дорогих джерел фінансування, оскільки кредит здійснюється через посередника. До того ж, беручи до

уваги особливості діяльності підприємств видавничої галузі, варто наголосити на тому, що застосування фрейтингу для вітчизняних видавничих підприємств, діяльність яких ускладнена певними виробничими обмеженнями та зазвичай розміром підприємства, є не завжди можливою.

Отже, з вищевикладеного матеріалу можна зробити висновок, що сучасні економічні реалії ведення господарської діяльності та особливості притаманні видавничим підприємствам, обумовлюють доцільність використання у якості джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності саме залучені кошти на умовах державного фінансування.

Фінансове забезпечення видавничих підприємств за рахунок коштів місцевих бюджетів, спрямовуються у переважній більшості на поліпшення техніко-технологічної бази видавництва. Використання зручних схем лізингових угод за участю держави дозволило приватним видавничим підприємствам придбати сучасну потужну поліграфічну техніку провідних виробників світу, що забезпечило їм відповідний рівень конкурентоспроможності кінцевої продукції.

Пряме державне фінансування, субсидування та кредитне забезпечення діяльності видавничих підприємств, прискорюють здійснення необхідних у цій сфері наукових досліджень. Створення пільгових умов фінансування інноваційної діяльності видавничих підприємств підвищує технічний рівень виробничої бази, стимулює впровадження ними прогресивних технологій та результатів прикладних досліджень і нововведень. І як наслідок, основними видами інноваційної діяльності вітчизняних видавництв є: розробка технологій, розширення раніше освоєних видів друку на базі продуктивніших технологій; створення новітніх систем внутрішнього управління; придбання патентів, ліцензій і ноу-хау; інвестиційна діяльність, необхідна для реалізації інноваційних проектів; сертифікація та стандартизація інноваційної продукції, а також затратних поліграфічних матеріалів, необхідних для її виготовлення; видавничий маркетинг і організація ринків збуту інноваційної видавничої продукції; підготовка та перепідготовка кадрів для здійснення такого роду діяльності.

Узагальнюючи вищезазначене, підкреслимо, що основним джерелом фінансового забезпечення інноваційної діяльності видавничих підприємств залишається держава. Однак переважна частина фінансового забезпечення інноваційної діяльності у технологічно розвинутих країнах світу належить приватним інвестиціям.

В сучасних економічних умовах роль держави не повинна обмежуватись непрямими методами, такими, як створення та підтримка сприятливих умов для здійснення інноваційної діяльності видавничими підприємствами. Держава повинна активно використовувати вищезгадані прямі методи забезпечення безперервного фінансового забезпечення ведення інноваційної діяльності видавничими підприємствами. Адже, відсутність останніх може призвести до:

- зменшення обсягів реалізованої видавничої продукції. Зменшення питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої видавничої продукції;
- зниження рівня загальної інноваційної активності видавничих підприємств, які є представниками малого та середнього бізнесу, що в свою чергу є найбільш масовою, динамічною та гнучкою формою організації господарської діяльності. Тобто зниження рівня їх іннова-

ційної активності призведе до порушення макроекономічного балансу в інноваційній сфері.

З метою удосконалення державних механізмів фінансового забезпечення інноваційної діяльності видавничих підприємств необхідно:

1) розробити комплекс інструментів державного фінансування інноваційної діяльності видавничих підприємств. Як приклад, створити окрему інституцію (наприклад фонд) підтримки інноваційних проектів вітчизняних видавництв.

2) вдосконалити систему державного управління та контролю за використанням цільових коштів (виявлення ознак неплатоспроможності видавничого підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства видавництвами; створення новітньої, електронної системи контролю за дотриманням порядку складання, затвердження та виконання кошторисів і планів державних асигнувань та адресних дотацій видавничим підприємствам; своєчасне внесення змін та поправок до такого роду документів).

3) закріпити на загальнодержавному рівні середньострокові пріоритети інноваційної діяльності у видавничій сфері, що в свою чергу сприятиме концентрації обмежених державних ресурсів на ключових пріоритетних напрямках інноваційного розвитку видавничих підприємств.

Таким чином, основними джерелами фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних видавничих підприємств є прямі державні методи фінансової допомоги видавничим суб'єктам господарювання, серед яких:

- державне замовлення;
- сприяння в процесах ліцензування та патентування;
- встановлення квот відносно імпорту зарубіжної видавничої продукції;
- максимальне сприяння в проведенні процесів сертифікації та стандартизації інноваційної видавничої продукції;
- пряме інвестиційне забезпечення;
- адресні дотації, компенсації та субсидії на інноваційну діяльність.

Список використаних джерел

1. Зінко Н. Я. Удосконалення банківського та небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 / Н. Я. Зінко. – Львів, 2007. – 198 с.
2. Корольова-Казанська О. Джерела фінансування інноваційних проектів підприємства // Економічний аналіз. – 2010. – Випуск 5. – С. 280-283.
3. Мураховський А., Буряк С. Аналітичний огляд випуску друкованої продукції у 2012 році / А. Мураховський, С. Буряк. // Вісн. Кн. палати. – 2013. – № 4. – С. 1-8.
4. Мураховський А., Буряк С. Аналітичний огляд випуску друкованої продукції в 2011 році / А. Мураховський, С. Буряк. // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 5. – С. 1-14.
5. Полінкевич О.М. Джерела фінансування інноваційних процесів на промислових підприємствах // Економічний форум. – №3.- 2011. – С. 52-57.
6. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця. – К., 2005.
7. Федоренко В. Г. Удосконалення структури фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств / В. Г. Федоренко, Ю. Б. Пінчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 17. – С. 3-5.
8. Чабан В. Г. Вибір джерела фінансування інноваційної діяльності / В. Г. Чабан // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №4. – С. 61-64.
9. Швайка Л.А. Економіка видавничо-поліграфічної галузі / Л.А. Швайка, А.М. Штангрет. – Львів: Українська академія друкарства, 2008. – с.135-140.
10. Girishankar N. Innovating Development Finance: From Financing Sources to Financial Solutions [Електронний ресурс] / N. Girishankar. – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/CFPEXT/Resources/CFP_Working_Paper_No1.pdf.
11. Park Y. A Taxonomy of National Systems of Innovation: R&D Structure of OECD Economies/ Y.Park// Science and Public Policy/ – 1999. – №26. – P.241-249.

Т. Онисенко, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ИСТОЧНИКИ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИЗДАТЕЛЬСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Рассмотрено состояние финансового обеспечения инновационной деятельности издательских предприятий в Украине. Определены основные факторы, препятствующие активизации инновационной деятельности издательских предприятий. Проанализированы различные по своему происхождению источники финансового обеспечения инновационной деятельности издательскими предприятиями в Украине. Также предложены наиболее действенные механизмы финансового обеспечения инновационной деятельности издательских предприятий в современных экономических реалиях.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, издательские предприятия, источники финансирования, государственное финансирование.

T. Onysenko, postgraduate
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

SOURCES OF FINANCIAL SUPPORT INNOVATION ACTIVITIES IN PUBLISHING HOUSE

World experience shows that in most developed countries of the world innovations are crucial prerequisite for sustainable long-term economic development. The paper deals with state financial support innovation publishing companies in Ukraine. The main factors that hinder the promotion of innovative activities publishing companies have been analyzed. The paper considers with different sources of financial support innovation publishing companies. The recommendations for priority actions to enhance innovative activity publishing companies in Ukraine have been done. Also, offered the most effective mechanisms for financial support innovation publishing companies in current economic realities companies have been analyzed. Allocated that the main sources of financial support for innovation activities of domestic publishing companies are methods of direct state financial assistance to business entities.

Keywords: innovation, publishing companies, funding sources, government funding.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014, 158: 72-76
УДК 331.103.6
JEL O32

М. Римкіна, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою складовою управління підприємствами за теперішніх умов, що потребує подальшого детального дослідження, виступає зміна основних факторів виробничого процесу. Успішне ведення підприємницької діяльності все більшою мірою залежить від інтелектуальних можливостей, що втілюються у виробництві. При цьому на перший план виступають інтелектуальний, людський та соціальний капітали. Саме ці важелі на сьогодні формують надійний довгостроковий розвиток підприємства та конкурентоспроможність функціонування у світі та в Україні, зокрема.

Ключові слова: розвиток, соціально-економічний розвиток, принципи соціально-економічного розвитку підприємства, людський капітал, інтелектуальний капітал.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасна економічна система докорінно змінює становище людини у суспільстві, підносить її роль і значення. Людина зі своїми знаннями, відношенням до оточуючого світу змінює систему до якісно нового стану – вносячи соціальні корективи. Нові системи у всьому стають більш соціальними, заснованими на загальнолюдських цінностях, та створюють всі умови для всебічного розвитку людини.

В результаті на мікроекономічному рівні відбувається зміна ролі факторів виробничого процесу. На перший план виступає робоча сила людини не в фізичному, а в інтелектуальному капіталі, що втілюється у процесі виробництва, в засобах та предметах виробництва, які потребують підготовленості та високого рівня людського капіталу. Основоположними стають інтелектуальний, людський та соціальний капітали. Тому підприємство неодмінно має дбати про соціальну складову свого розвитку. А тому актуальним постає питання розгляду соціально-економічного розвитку підприємства як важливої умови сучасного конкурентоспроможного ведення бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми.

Усе більше уваги в теоретичних дослідженнях економістів і практичній діяльності менеджерів приділяється розв'язанню проблеми управління розвитком підприємств. Різні сторони даного питання розглядали у своїх роботах такі науковці, як: Р. Акофф, І. Ансофф, В. Баллан, І. Богатирьов, О. Грішнова, В. Залуцький, М. Кизим, Т. Клебанова, Дж. Кулеман, Л. Лебедева, Л. Мак-

мілан, Б. Мільнер, Г. Мінцберг, В. Приймак, М. Рогоза, М. Тимошук, А. Томпсон, О. Тридід, О. Сапрунова, А. Стрікленд, А. Шегда, Р. Фещур та інші. Їх розробки відрізняються широким спектром дослідження проблем та авторськими підходами до самого процесу управління. Проте нерозглянутим залишається сучасний підхід до системного визначення управління соціально-економічним розвитком, із виділенням новітніх факторів впливу на функціонування підприємства в їх сукупності.

Метою статті є визначити сутність та виділити основні елементи управління соціально-економічним розвитком підприємства.

Виклад основного матеріалу. Під впливом глобальних змін та викликів наростає потреба нового бачення ролі та значення підприємства. За умов посилення конкуренції на товарних, технологічних і фінансових ринках відбувається укрупнення бізнесу, об'єднання або приєднання до транснаціональних корпорацій, лібералізація, приватизація і згорання ролі держави в Україні.

Основною умовою існування та вільного функціонування на ринку залишається максимальна адаптація до зовнішніх змін і, при цьому, ефективне досягнення цілей. Сучасне зовнішнє середовище існування підприємства вимагає відповідального відношення до всіх складових елементів, що пов'язані із суб'єктами та об'єктами функціонування бізнесу. Таке ведення підприємницької діяльності суттєво відрізняється від "класичного" розуміння. З самого початку розвитку історії економічної думки ефективну діяльність підприємства ототожнювали лише з його економічним розвитком.